

Sygn. akt V CSK 550/14

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 czerwca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

w sprawie z powództwa E. S., M. S.

i D. S.

przeciwko I. R.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 3 czerwca 2015 r.,

skargi kasacyjnej powodów od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 22 maja 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w W. utrzymał w mocy, wydany na podstawie weksła, nakaz zapłaty [...] kwoty 80.293 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 23 marca 2012 r.

Ustalił, że w dniu 9 września strony zawarły umowę cesji, na podstawie której pozwany nabył od powodów wierzytelność w stosunku do W. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B. za cenę 501.309,07 zł, którą zapłacił częściowo w kwocie 401.016,07 zł w dniu podpisania umowy. Pozostała kwota 80.293 zł została rozłożona na cztery raty płatne kolejno w terminie trzydziestu, siedemdziesięciu, stu i stu trzydziestu dni po przekazaniu przez powodów pozwanemu, w sposób opisany w ustępie czwartym umowy, zaakceptowanej przez M. S.A., umowy gwarancji bankowej na kwotę 100.293 zł, lecz nie później niż co do kolejnych rat w terminie sześćdziesięciu pięciu, dziewięćdziesięciu pięciu, stu dwudziestu pięciu i stu pięćdziesięciu pięciu dni od podpisania umowy. W § 4 ust. 4 umowy pozwany zobowiązał się w terminie 30 dni od jej podpisania przedłożyć powodom zaakceptowany przez M. S.A. w W. wzór gwarancji bankowej na kwotę 100.293 zł, a w § 4 ust. 5 powodowie zobowiązali się w terminie 15 dni od daty otrzymania tego wzoru do przekazania pozwanemu gwarancji bankowej na tę kwotę. Pozwany, zgodnie z § 4 ust. 6 umowy, przekazał powodom weksel *in blanco* na kwotę 80293 zł wraz z deklaracją wekslową, natomiast wzór gwarancji bankowej przedstawił w dniu 5 listopada 2010 r. Wzór gwarancji bankowej stosowany przez bank powodów nie został zaakceptowany przez pozwanego, w związku z czym powodowie nie mogąc uzyskać wzoru innej treści, nie przekazali pozwanemu gwarancji bankowej i postanowili, że wierzytelność zrealizują po upływie dłuższych terminów zapłaty przewidzianych w umowie. W dniu 1 marca 2012 r. weksel został wypełniony i przedstawiony do wykupu pozwanemu.

Sąd pierwszej instancji uznał, że nie zachodzi ograniczenie do wypełnienia weksła przewidziane w deklaracji wekslowej w razie naruszenia przez powodów § 4 ust. 5 umowy, tj. nie przedstawienia gwarancji bankowej. Wobec nie przedstawienia przez pozwanego w terminie wzoru gwarancji bankowej obowiązek powodów przekazania gwarancji bankowej się nie zaktualizował. Strony nie uzależniły

obowiązku zapłaty wynagrodzenia od przekazania przez powodów gwarancji bankowej, a miała ona powodować jedynie przyspieszenie terminów zapłaty, skutkiem czego wierzytelność stała się wymagalna w terminach umownych.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w W. zmienił wyrok Sądu Rejonowego w ten sposób, że uchylił nakaz zapłaty z dnia 6 czerwca 2012 r. sygn. [...] w całości i powództwo oddalił.

W ocenie Sądu drugiej instancji, Sąd Rejonowy rozpoznając spór w oparciu o stosunek podstawowy wyszedł ponad żądanie pozwu wobec nie podniesienia przez powodów w pozwie żadnych twierdzeń uzasadniających uwzględnienie powództwa o tę podstawę faktyczną. Rozstrzygnięcie zostało wydane w oparciu o analizę treści umowy cesji, w tym celu przedłożenia gwarancji bankowej z dokonaniem nadinterpretacji treści deklaracji wekslowej zamiast w oparciu o analizę weksla, deklaracji wekslowej i § 4 ust. 5 umowy. Dokonując wykładni § 3 deklaracji wekslowej, § 4 ust. 4 i 5 umowy uznał, że strony nie przewidziały w deklaracji wekslowej żadnych negatywnych skutków dla pozwanego w wypadku przekroczenia terminu przedłożenia powodom wzoru gwarancji bankowej, a w szczególności zwolnienia powodów od obowiązku określonego w § 4 ust. 5 umowy. Bez znaczenia są przyczyny nie przekazania przez powodów gwarancji bankowej, skoro pozwany spełnił ciążący na nim obowiązek.

W skardze kasacyjnej powodowie wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji pozwanego, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. W ramach drugiej podstawy kasacyjnej zarzucili naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, przez błędne zastosowanie art. 378 § 1 k.p.c., art. 321 k.p.c., art. 495 § 2 k.p.c. i art. 328 § 2 w zw. z 391 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 328 § 2 k.p.c., uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, Odpowiednie – poprzez art. 391 § 1 k.p.c. - stosowanie art. 328 § 2 k.p.c. do uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji oznacza, że uzasadnienie to nie musi zawierać wszystkich elementów uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji; sąd odwoławczy obowiązany jest zamieścić w uzasadnieniu takie elementy, które ze względu na treść apelacji i zakres rozpoznania, są potrzebne do rozstrzygnięcia sprawy (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 6 lipca 2011 r., I CSK 67/11, nie publ. oraz orzecznictwo przytoczone w jego uzasadnieniu).

Przyznać należy rację skarżącym, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie spełnia tych wymogów zarówno z uwagi na brak ustaleń faktycznych, jak i nie wskazanie podstawy prawnej rozstrzygnięcia oraz wyjaśnienia, które zarzuty zgłoszone w apelacji okazały się zasadne, co w sposób oczywisty przełożyło się na sposób formułowania zarzutów kasacyjnych.

Na marginesie jedynie można zauważyć, że art. 233 k.p.c. nie mógł być naruszony przez Sąd pierwszej instancji w sposób wskazany przez pozwanego w apelacji - sąd na podstawie tego przepisu ocenia bowiem wiarygodność i moc dowodów, a nie skutki, jakie wywołują w świetle przepisów prawa materialnego.

Artykuł 378 § 1 k.p.c. wyznacza granice rozpoznania sądu w postępowaniu apelacyjnym. Z przepisu tego wynika, że sąd drugiej instancji „rozpoznaje sprawę”, a nie tylko „środek odwoławczy”. Oznacza to, że sąd drugiej instancji w sposób w zasadzie nieograniczony raz jeszcze bada sprawę rozstrzygniętą przez sąd pierwszej instancji, a postępowanie apelacyjne stanowi kontynuację postępowania przed tym sądem. Sąd odwoławczy musi zbadać okoliczności wskazujące na ewentualną nieważność postępowania, przebieg i wyniki czynności procesowych sądu pierwszej instancji stosownie do zarzutów zgłoszonych przez apelującego, a w pełnym zakresie ocenić prawidłowość zastosowania w sprawie prawa materialnego. Sąd ten jest związany zarzutami prawa procesowego przedstawionymi w apelacji; konsekwencją jest to, że bez podniesienia w apelacji

odpowiedniego zarzutu, sąd drugiej instancji nie może wziąć pod uwagę z urzędu uchybienia prawu procesowemu przez sąd pierwszej instancji, choćby miały wpływ na wynik sprawy (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55).

W apelacji, w ramach naruszenia przepisów postępowania, pozwany zarzucił naruszenie art. 233 k.p.c. przez dowolną ocenę dowodów w postaci umowy cesji i deklaracji wekslowej poprzez przyjęcie, że strona powodowa prawidłowo wypełniła weksel i brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego w postaci deklaracji wekslowej w zakresie zapisu o ograniczeniu dopuszczalności wypełnienia weksla oraz naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie podstawy prawnej rozstrzygnięcia.

Wobec braku zarzutu 321 k.p.c. i 495 § 2 k.p.c. niedopuszczalne było więc badanie z urzędu, czy nastąpiło naruszenie tych przepisów. Błędnie też Sąd drugiej instancji uznał, że roszczenie powodów zostało rozpoznane w oparciu o stosunek podstawowy, skoro rozważania Sądu Rejonowego prowadziły do konkluzji, że ocena stanu faktycznego nie daje podstaw do przyjęcia, że zachodziło ograniczenie do wypełnienia weksla przewidziane w deklaracji wekslowej w razie naruszenia przez powodów § 4 ust. 5 umowy, tj. nie przedstawienia gwarancji bankowej. Odwołanie się, tak jak w niniejszej sprawie, przez pozwanego w zarzutach od nakazu zapłaty do stosunku podstawowego wobec dochodzonego od niego roszczenia wekslowego, prowadzi do uwzględnienia również tego stosunku w ramach oceny zasadności roszczenia wekslowego. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 11 marca 2011 r., II CSK 311/10 i z dnia 7 maja 2009 r., IV CSK 549/08 (nie publ.) nadal przedmiotem sporu jest roszczenie wekslowe z tą różnicą, że przy uwzględnieniu także stosunku podstawowego. W takiej sytuacji nie następuje zastąpienie dotychczasowego sporu dotyczącego stosunku wekslowego stosunkiem cywilnoprawnym, mimo że bywa nazywane przeniesieniem sporu z płaszczyzny prawa wekslowego na płaszczyznę prawa cywilnego. Ocena materiału dowodowego powinna więc prowadzić do stwierdzenia, czy w ramach stosunku podstawowego istniało roszczenie powodów

zabezpieczone wekslem i czy mieli oni w konkretnych okolicznościach faktycznych, z uwagi na treść umowy i deklaracji wekslowej, uprawnienie do wypełnienia weksla.

Inną kwestią jest powołanie się przez powodów obok wierzytelności wekslowej, na fakty i dowody usprawiedliwiające roszczenie cywilnoprawne, co w razie wadliwości weksla może uzasadniać uwzględnienie roszczenia wynikającego ze stosunku podstawowego i utrzymanie nakazu zapłaty w mocy. Stwierdzenie Sądu drugiej instancji, że powodowie w pozwie nie podnieśli żadnych okoliczności uzasadniających uwzględnienie powództwa ze stosunku podstawowego, pomija powołanie w podstawie faktycznej umowy cesji z dnia 9 września 2010 r., zobowiązania pozwanego do zapłaty części ceny w kwocie 80.293 zł w czterech ratach, twierdzenia o braku zapłaty, dowodów przedstawionych na te okoliczności, jak również brak zaprzeczenia powołanym faktom przez pozwanego.

Niewskazanie przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych, które stanowiły podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia, nawet poprzez powołanie się na zaakceptowanie stanu faktycznego ustalonego przez Sąd pierwszej instancji oraz błędny pogląd prawny co do zakresu rozpoznania Sądu Rejonowego i niewłaściwa analiza podstawy faktycznej przytoczonej przez powodów, nie pozwala na odparcie podniesionych zarzutów w zakresie drugiej podstawy kasacyjnej.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c.